

πτου εἰς Ἑλλάδα μετενεγχθέν, Kanka ἵνδιστι κατὰ Brugman. *Kηκόρ*, τὸ κροκίζορ χρῶμα, ἀλλοτε δὲ τὸ πυρόβρυν καὶ Ἡσύχιον. Τὸ ἐκ τούτου ἐπίθετον κηκήκων ἀπαντᾶ παρὰ Θεοφρίτῳ 3,5 ὑπὸ τὴν δωρικὴν μορφὴν κηκάκων, τὸν ἐνόρχαρ τὸν Λιβυκὸν κηκάκων φυλάσσεο μή την κορύξῃ.

22. **Κόκκος**, ὁ πυρὴν τῶν καρπῶν, κατ' ἔξοχὴν τῆς ῥοιᾶς, Ἡρόδοτ. 4,143 ὄρμημέρον Δαρείου ῥοίας τρώγειν, ὡς ἀροικές τάχιστα τὴν πρώτην τῷρον ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβαλος ὅτι βοτ. loit' ἀροις τοσοῦτο τὸ πλῆθος γενέσθαι ὃσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι, ἔπειτα δὲ ὁ καρπὸς εἶδους δρυῖς, πρῖνος ἄλλως λεγόμενος, ἐξ οὗ κόκκινος ὁ πορφυρόχρους. Κατὰ Pauli ungrisch.

23. **Κοκκύμπιλον**, τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς λέξεως ταύτης, κόκκινον, εἶναι σημιτικὸν κατὰ Hahn, τὸ δὲ δεύτερον, μῆλον, ἐλληνικόν, ὡστε ἀρχικῶς ἡτο κατὰ παράθεσιν κόκκινο μῆλον, ἄλλως προῦμπον καὶ προῦρον (έρικη) ἐκ τοῦ λατινικοῦ *prunus*, διότι τὸ δένδρον καλεῖται *prunus domestica*, γνωστὸν δὲ ὅτι πολλὰς ὄπωρας οἱ ἀρχικοὶ μῆλα ἐκάλουν, προσετίθεσκαν δὲ πρὸς διάκρισιν ἐπίθετον δηλωτικὸν τοῦ τόπου τῆς πρώτης παραγωγῆς, ἀρμενικὰ μῆλα (καΐσιά), μηδικὰ μῆλα (πορτοκάλια), περσικὰ μῆλα (ροδάκηνα), περσικὰ ἢ κυδώνια μῆλα (κυδώνια) κτλ., διεν καὶ δαμασκηνὰ μῆλα ἢ ἀπλῶς δαμασκηνά, δαμασκηνά'νν. (Βλ. Λεξ. Passow λ. μῆλον).

24. **Κόμμι**, Ἡρόδοτ. 2,86 κατειλίσσοντι πᾶν αὐτὸν τὸ σῶμα συρδόρος βινσάρης τελαμῶσι, ὑποχριορτες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀρτὶ κόλλῃ τὰ πολλὰ χρέωται Αἰγύπτιον, καὶ ἀληθῶς αἰγυπτιακὴ εἶναι ἡ λέξις, Kami, κατὰ Stein, ἐξ ἣς καὶ τὸ λατινικὸν gummī μῆλον.

25. **Κορύθαντες**, οἱ τῆς ἐν Φρυγίᾳ Κυθέλης ιερεῖς, μετὰ θορυβώδους μουσικῆς καὶ χορῶν αὐτὴν θεραπεύοντες, ἐξ οὗ καὶ κορυθαντιάρ καὶ κορυθαντισμὸς ἢ κορυθαντιασμός. Φρυγικὴ ἡ λέξις, Kvarbhand=στρεφόμενος, ὄρχομενος, ὡς οἱ νῦν Δερβίσαι, κατὰ Pott. Ἀπαντᾶς καὶ τύπος Κύρθαντες ἐγγύτερος τῷ πρωτότυπῳ.

(Ἀκολουθεῖ).

M. I. ΚΕΦΑΛΑΣ.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

*^{II}

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

IE'.

"Ηδη, ὡς ὑπὸ τῆς πειρίας δείκνυται, ὁ ποιητὴς δύναται νὰ ὑψώσῃ εἰς τὸν βαθὺον τοῦτον τῆς ἀπάτης καὶ τὰς παραστάσεις ἄλλων ἢ δρατῶν ἀντικειμένων. Ἐπομένως δέον κατ' ἀνάγκην νὰ στερηται

*) "Ιδε ἀριθ. 17, σελ. 324—328.

καλλιτέχνης ὀλοκλήρων τάξεων εἰκόνων, ἃς ὁ ποιητὴς ἐκ τῶν προτέρων ἔχει πρὸ αὐτοῦ. Ή τοῦ Δράυδεν ὧδην εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Καικιλίας βρίθει μουσικῶν εἰκόνων, τὴν γε αἱδίδα ἐν ἀδρανείᾳ καταλειπουσῶν. Ἐν τούτοις δὲν θέλω ν' ἀποπλανηθῶ εἰς τοιούτου εἰδούς παραδείγματα, ἐξ ὧν ἐν τέλει οὐδὲν πλέον προκύπτει μάθημα, ἢ διτὶ τὰ χρῶματα οὐδόλως εἰσὶ τόνοι, οὐδὲ τὰ δύτα δόθαται.

Ἐπιθυμιῶ νὰ διαμείνω πρὸ εἰκόνων ἀπλῶς δρατῶν ἀντικειμένων, αἴτινες κοιναὶ εἰσὶ τῷ τε ποιητῇ καὶ τῷ ζωγράφῳ. Ποῦ δὲ ἔγκειται τὸ δῆτι πλεῖσται τῶν τοιούτου εἰδούς ποιητικῶν εἰκόνων εἰσὶν ἄχροπτοι τῷ ζωγράφῳ καὶ τάναπαλιν πλεῖσται κύριαι εἰκόνες ἀπολλύσιν ὑπὸ τὴν χρῆσιν τοῦ ποιητοῦ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἑαυτῶν ἐνεργείας; Παραδείγματα δύνανται νὰ μοι δάσωσι τὸν λόγον τούτου. Ἐπαναλαμβάνω: ή εἰκὼν τοῦ Πανδάρου ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆς Ἰλιάδος εἶναι μια τῶν μάλιστα ἐπεξειργασμένων ἀπατηλῶν εἰκόνων καθ' ὅλον τὸν "Ομηρον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν δράττεται τὸ τόξον, μέχρι τῆς στήσεως τοῦ βέλους ἐκάστη στιγμὴ διαζωγράφεῖται καὶ ὅλαι αἱ στιγμαὶ αὖται περιγράφονται τοσοῦτον ἐγγὺς ἀλληλῶν καὶ ὅμως τοσοῦτον ἀπ' ἀλληλῶν διαφέρουσαι ὥστε, καὶ ἄν τις ἡγεῖται τὴν χρῆσιν τοῦ τόξου, πόδυνατο τὸν νευράν, ἀνοίγει τὴν φαρέτραν, ἐκλέγει ἀμεταχειρίστον εἰσέτι καὶ πτεροφόρον βέλος, τίθοι τὸ βέλος ἐπὶ τῆς νευρᾶς, σύρει ὀπίσω τὸν νευράν μετὰ τοῦ βέλους ὑπὸ τὴν ἐντομήν, προσπελάζει τὸν νευράν πρὸς τὸ στήθος καὶ τὸν σιδηράν τοῦ βέλους αἰχμὴν τῷ τόξῳ, τὸ μέγα κυκλοτερεῖς τόξον τανύεται, ἥχοιν, ἡ νευρὰ συρίζει, ἐκπιπδᾶ τὸ βέλος καὶ μετὰ πόθου πετῷ πρὸς τὸν κοπὸν αὐτοῦ.

Τὴν ἔξαίρετον ταύτην εἰκόνα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρεῖδεν ὁ Κάδυλος. Τί ὅμως εὑρεν ἐν αὐτῇ, διατί δὲ ἐθεωρεῖ ταύτην ἀναξιῶν νὰ ἐπασχολήσῃ τὸν καλλιτέχνην αὐτοῦ; Τί δὲ ἦτο ἐκεῖνο, ποῖος ὁ λόγος δι' ὃν οἱ συνέλευσις τῶν συνδιασκεπτομένων καὶ ἐντρυφόντων θεῶν ἐφάντην αὐτῷ καταλληλοτέρα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον; Τόσον ἐνταῦθα ὅσον καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ὄρατα σχέδια· τίνος δὲ ἄλλου περισσότερον ἢ ὄρατῶν σχέδιων ἔχει ἀνάγκην ὁ ζωγράφος ἵνα πληρώσῃ τὴν ὀθόνην αὐτοῦ;

"Ἐν τῷ ἐξῆς ἔγκειται ὁ δεσμός· εἰ καὶ ἀμφότερα τὰ σχέδια, ὡς ὄρατά, εἰσὶν ἐξ ἵδου ἐπιδεκτικὰ τῆς κυρίας ζωγραφικῆς, οὐχὶ ἥπτον ὅμως ὑψίσταται μεταξύ αὐτῶν ἡ ἔξης οὐσιώδης διαφορά, καθ' ἣν ἐκεῖνο μὲν ἀποτελεῖ ὄρατὴν προϊούσαν ἐνέργειαν, τὸς δὲ τὰ διάφορα

1) Ἰλιάδ. Δ στ. 105 κ. ἐ.

Ἄντικ· ἐσύλα τόξον ἐνέξον — — —
Καὶ τὸ μὲν εὐ κατέθηκε τανυστάμενος, ποτὶ γαίῃ
Ἄγχιλίας· — — —
Ἄνταρ ὁ σύλα πῶμα φαρέτρης, ἐν δὲ ἔλετ· ἵν
Ἄλιττα πτερέστα, μελανένων ἔρμη· ὅδυνάων.
Ἄιψα δὲ ἐπὶ νευρῷ κατεκόσμει πικρὸν διστόν,
Ἄλκε δὲ δύσιν γλυκύδια τε λαβῶν καὶ νεῦρα βόεια.
Νευρὴν μὲν μαζῆς πελασεν, τόξῳ δὲ σῖδηρον.
Ἄνταρ ἐπεὶ δὴ κυκλοτερές μέγα τόξον ἔτεινεν,
Ἄλγες βίσι, νευρὴ δὲ μέγε ταχίεν, ἀλτὸ δὲ διστός;
Οἴεντες λέγεις, καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεάνων.

μέρον ἀνελίσσονται βαθυπόδον ἐν τῷ τῶν χρόνων ἀλληλουχίᾳ, τοῦτο δὲ τούναντίον εἶναι ὅφατὴ σταθερὰ πρᾶξις, ἵνα τὰ διάφορα μέρη ἀναπτύσσονται συναλλήλως ἐν χώρῳ. Εἴναν δῆμος ἡ ζωγραφικὴ δυνάμει τῶν ιδίων σημείων ἢ τῶν μέσων τῆς ἀπομιμήσεως αὐτῆς, ἀπερὸν ἐν χώρῳ μόνον δύναται νὰ συνενώσῃ, ἀναγκάζεται νὰ παρατεθῇ καθ' ὀλικοὶς τὸν χρόνον, τότε ἔξακολουθητικὰ ἐνέργειαι, ὡς τοιαῦται, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἑργου αὐτῆς, ἀλλ' ὁφεῖται ν' ἀρκεσθῇ εἰς συναλλήλους πράξεις ἢ εἰς ἄπλα σώματα, ἀπερὸν διὰ τῆς στάσεως αὐτῶν ἐπιτρέπουσι νὰ συμπεράγη τις ἐνέργειαι ἐκ μέρους αὐτῶν. Τούναντίον ἢ ποίησις — —.

ΙΣΤ'.

Ἄλλὰ θὰ πειραθῶ νὰ ἔξαγάγω τὸ ζήτημα ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ βάσεων.

Εἰς τὸ ἔξης καταλήγω συμπέρασμα. Εἴναι ἀληθεύητο διτὶ ἡ ζωγραφικὴ ἐν ταῖς ἀπομιμήσεσιν αὐτῆς ἀλλοίων ὄλως μέσων ἢ σημείων χρῆσιν ποιεῖται ἢ ἢ ποίησις, τούτεστιν διτὶ ἐκείνη μὲν σχήματα καὶ χρώματα ἐν χώρῳ, αὐτὴ δὲ ἐνάρθρους φωνάς ἐν χρόνῳ μεταχειρίζεται, ἐὰν ἀναμφισβητήτως τὰ σημεῖα πρόπτη νὰ ἔχωσιν ἀρμοδίαν σχέδιν πρός τὸ σημαινόμενον, τότε σημεῖα, παραλλήλως κείμενα, δύνανται νὰ ἐκφράσωσι καὶ ἀντικείμενα, μόνον παραλλήλως ὑφιστάμενα, ἢ τὰ μέρη τῶν ὄποιων παραλλήλως κεῖνται, σημεῖα δῆμος ἀλλεπαλλήλη δύνανται νὰ ἐκφράσωσι μόνον ἀντικείμενα, ἐπόμενα ἀλλῆλοις ἢ τὰ μέρη τῶν ὄποιων ἀλλεπαλλήλως ἐμφανίζονται.

Ἀντικείμενα, παραπλεύρως ὑφιστάμενα, ἢ τὰ μέρη τῶν ὄποιων παραλλήλως ὑφιστανται, ὄνομάζονται σώματα. Επομένως τὰ σώματα ἀποτελοῦσι μετὰ τῶν ὄφατῶν αὐτῶν ιδιοτήτων τὰ ιδιάζοντα τῆς ζωγραφικῆς ἀντικείμενα. Ἀντικείμενα, ἀτίνα ἀλλεπαλλήλως ἐπέρχονται, ἢ τὰ μέρη τῶν ὄποιων ἀλλεπαλλήλως ἐπέρχονται, καλοῦνται ἐν γένει ἐνέργειαι. Επομένως αἱ ἐνέργειαι εἰσὶ τὸ ιδιάζον τῆς ποιησεως ἀντικείμενον.

Ἐν τούτοις πάντα τὰ σώματα δὲν ὑψίστανται ἐν τῷ χώρῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ χρόνῳ. Ἐχουσι διάρκειαν ἐν ἑκάστῃ δὲ στιγμῇ τῆς διαρκείας αὐτῶν δύνανται ἀλλως νὰ παριστανται καὶ ἐν ἑτέρᾳ νὰ εὑρίσκονται συναφείᾳ. Ἐκάστη δὲ τῶν στιγμαίων τούτων ἐμφανίσεων καὶ συνδέσμων ἀποτελεῖ μὲν ἐνέργειαι προπογούμενης πράξεως, δύνανται δὲ νὰ ἦναι τὸ αἴτιον ἐπομένης τοιαύτης καὶ κατὰ συνέπειαν ἀμα τὸ κέντρον μιᾶς πράξεως. Επομένως ἡ ζωγραφικὴ δύναται ν' ἀπομιμηθῇ καὶ ἐνεργείας διλωτικῶς δῆμος μόνον διὰ σωμάτων.

Ἄφ' ἑτέρου αἱ πράξεις δὲν δύνανται δι' ἑαυτὰς μόνον νὰ ὑψίστανται, ἀλλὰ δέον ν' ἀνήκωσιν εἰς ποιά τινα δύντα. Εφ' ὅσον λοιπὸν τὰ ὄντα ταῦτα εἰσὶ σώματα, ἢ θεωροῦνται ὡς τοιαῦτα, περιγράφει καὶ ἡ ποίησις σώματα, ἀλλὰ διλωτικῶς μόνον διὰ πράξεων. Η ζωγραφικὴ ἐν ταῖς συνεπαρχούσαις αὐτῆς συνθέσεσι δύνανται νὰ μεταχειρισθῇ μίαν μόνον στιγμὴν τῆς πράξεως, ἐντεῦθεν δ' ὁφεῖται νὰ ἐκλέξῃ τὴν προσφοράτων, ἐξ ἣς τὸ τε προπογούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον ἀποβαίνει καταληπτάτων. Ἐπίσης καὶ ἡ ποίησις ἐν ταῖς προϊούσαις ἀπομιμήσεσιν αὐτῆς δύ-

ναται νὰ μεταχειρισθῇ μίαν μόνον ιδιότητα τοῦ σώματος, ἐκείνη δ' ἐκ τῶν ιδιοτήτων τούτων νὰ ἐκλέξῃ, ἥτις διεγείρει τὴν αἰσθητικοτάτην εἰκόνα τοῦ σώματος, ὑψ' ἢν ἔποψιν ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς.

Ἐντεῦθεν ἀπορρέει ὁ περὶ τῆς ἐνότητος τῶν γραφικῶν ἐπιθέτων κανῶν καὶ ἡ περὶ τὰς περιγραφὰς σωματικῶν ἀντικειμένων φειδῶ.

Ολιγωτέραν πίστην θ' ἀπέδιδον τῇ ἔνορῳ ταύτη τῶν συμπερασμάτων ἀλύσθει, εἰ μὴ εὐρίσκον ταύτην πληρέστατα ἐπικυρωσυμένην ἐμπράκτως ὑπὸ τοῦ Ὁμηρου, ἢ ἀν αὐτὰ ταῦτα μᾶλλον τὰ παρὰ τῷ Ὁμηρῳ αὐτῷ ἀπαντῶντα μὴ προσήγον με εἰς τούτο. Εκ τούτων μόνον τῷ ἀρχῶν δύναται νὰ διοισθῇ καὶ ἐρμηνευθῇ ἡ μεγάλη τοῦ Ἑλληνος μέθοδος, ὃν τρόπον ἀπονέμεται τῷ δίκαιον εἰς τὰς ἀντιθέτους μεθόδους τοσούτων νεωτέρων ποιητῶν, οἵτινες θέλουσι ν' ἀμιλλῶνται μετὰ τοῦ ζωγράφου ἐν ἑργῳ, ἐν δι' κατ' ἀνάγκην δέον νὰ ἀποτελέσθων ὑπὲρ.

Εὐρίσκω διτὶ διτὸς οὐδὲν ἢ προϊούσας πράξεις ζωγραφεῖ, ἀπαντὰ δὲ τὰ σώματα καὶ πάντα τὰ καθέκαστα πράγματα ζωγραφεῖ μόνον, ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῶν πράξεων τούτων δι' ἐνὸς μόνου γενικοῦ χαρακτηροῦ. Τί παράδοξον λοιπὸν διτὶ διτὸς ζωγράφος διλίγον ἢ οὐδὲν εὐρίσκει δι' ἑαυτὸν ἐκεῖ, διποὺς διτὸς ζωγραφεῖ καὶ διτὶ ἐκεῖ μόνον δύναται νὰ θερίσῃ διποὺς ή Ἰστορία συνάγει πλῆθος ὥραιών σωμάτων ἐν ὥραισι στάσεσιν, ἐν προσθόρῳ τῇ τέχνῃ χώρῳ, ἀδιαφόρου ὄντος. Ἄν επ' ἐλάχιστον αὐτός οὐδός διποὺς ζωγραφεῖ τὰ σώματα ταῦτα, τὰς στάσεις ταῦτα, τὸν χώρον τούτον. Διερχόμενός τις τὴν ὄλην τῶν εἰκόνων σειράν, ὡς προτείνει ταύτην δικαίως τοῦ Κάλυδος ἐξ αὐτοῦ, τημῆμα πρὸς τυπῆμα, θέλει εὑρεῖ ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν τὴν ἀπόδειξιν τῆς παρατηρήσεως ταύτης.

Ἐνταῦθα ἀφίνω τὸν κόμπτα, διτὶς τὸ τοῦ ζωγράφου πυξίον θέλει νὰ καταστήσῃ λυδίαν λίθον τοῦ ποιητοῦ, ἵνα ἐγγύτερον ἐρμηνεύσω τὴν τοῦ Ὁμηρου μέθοδον.

Δι' ἐν πρᾶγμα, λέγω, ἔνα μόνον συνήθως χαρακτῆρα κέκτηται διτὸς οὐδὲν. Τὸ πλοιὸν παριστάνεται ἐν αὐτῷ δὲ μὲν μέλαν, ὃτε κοῦλον, ὃτε ταχύπλουν ἢ ἐπὶ τέλους ὡς τὸ καλλίκωπον μέλαν σκάφος. Περισσότερον οὐδόλως ἐνδιατρίβει ἐν τῇ τοῦ πλοίου διαζωγραφήσει. Ἄλλ' ἐκ τοῦ πλοῖου, τοῦ ἀπόπλου καὶ τῆς προσδομήσεως τοῦ σκάφους γράφει λεπτομερῆ εἰκόνα, ἐξ ἣς διτὸς ζωγράφος ηδύνατο νὰ καταρτίσῃ πέντε ἢ ἔξι ιδιαιτέρας τοιαύτας, ἵνα ηδεῖται νὰ μεταγάγῃ τὸ ὄλον ἐπὶ τῆς θύρων αὐτοῦ.

Ἐὰν ιδιαιτέραι περιστάσεις βιάζωσι τὸν Ὁμηρον νὰ προσπλάσῃ μακρότερον τὸ βλέμμα ἡμῶν ἐπὶ ἐνὸς καὶ μόνου σωματικοῦ ἀντικειμένου, οὐδεμία μόλια ταῦτα ἐκ τούτου ηδύνατο νὰ προέλθῃ εἰκών, ἵνα ηδύνατο ν' ἀκολουθήσῃ διτὸς ζωγράφος διὰ τῆς γραφιδοῦ αὐτοῦ· γινόσκει δῆμος νὰ παριστῇ τὸ μόνον τούτο ἀντικείμενον δι' ἀπειρογίθυμων τεχνικῶν μέσων ἐν σειρᾷ στιγμῶν, εἰς ἑκάστην τῶν ὄποιων τούτο διάφορον παρισταται καὶ τὴν τελευταίαν τῶν ὄποιων δέον διτὸς ζωγράφος ν' ἀναμείνῃ ἵνα δείξῃ ἡμῖν γεγενημένον ἥδη ἐκεῖνο, ὅπερ παρὰ τῷ ποιητῇ βλέπομεν γινόμενον. Π. χ. ἵνα διτὸς ζωγράφος δείξῃ ἡμῖν τὸ τῆς Ἡρας ἄρμα, δέον ἵνα ἡ Ἡρη συναρμολογήσῃ αὐτὸ τεμάχιον πρὸς τεμάχιον πρὸς τὸν ἡμετέρων δῆμων. Βλέπομεν

τοὺς τροχούς, τοὺς ἄξονας τὴν ἔδραν, τὸν δοκόν, τὰς λωρία καὶ τοὺς ἴμάντας, οὐχὶ βεβαίως ως ταῦτα εἶναι συνηρμοσμένα, ἀλλ’ ως ἐν ταῖς χερσὶ τῆς "Ηβης ὁμοῦ ἐμφανίζονται. Εἰς τοὺς τροχούς μόνους ἀποδίδει ὁ ποιητὴς πλειώ τοῦ ἐνὸς χαρακτήρας καὶ δεικνύει ἡμῖν τὰ χάλκεα ὀκτάκυντα, τὰς χρυσᾶς ἀψίδας, τὰ χάλκεα ἐπίσθιτρα, τὸν ἀργυροῦν ὄμβαλόν, πάντα κεχωρισμένως. "Εδει νὰ εἰπωμεν ὅτι, τῶν τροχῶν πλειόνων τοῦ ἐνὸς ὄντων, ἐποεπε κ' ἐν τῇ περιγραφῇ τοσούτῳ περισσότερος χρόνος ἐπ' αὐτῶν νὰ δαπανηθῇ ὅσον θ' ἀπήτει ἐν τῇ φύσει ή ιδιαιτέρα αὐτῶν προσαρμογή.¹

"Ηέν δ' ἀμφ' ὁχέεσσι θοῦς βάλε καμπύλα κέκλα,
Χάλκεα ὀκτάκυντα, σιδηρέῳ ἄξοι ἀμφίς.
Τὸν δὲ τοι χρυσέν ἵτες ἀρθίτος, αὐτὰρ ὑπερθερ
Χάλκε· ἐπίσθιστρα προσαρηστά, θαῦμα ἰδέσθαι·
Πλῆματα δ' ἀργύρου εἰσὶ περίδρομοι ἀμφοτέρωθεν.
Δίγρος δὲ χρυσέοισι καὶ ἀργυρέοισι τίμασιν
Ἐρτέταται· δοιὰ δὲ περίδρομοι ἀντνέρες εἰσιν.
Τοῦ δ' ἐξ ἀργύρεος ἥνυδρος πέλεν· αὐταρ ἐπ' ἀκρῷ
Δῆσε χρύσειον καλὸν λυγότ, ἐρ δὲ λέπαρδα
Κάλλ' ἐβαλε, χρύσει· — — —

"Ινα δειξῃ ἡμῖν ὁ "Ουμηρος πῶς οἵτον ἐνδεδυμένος ὁ Ἀγαμέμνων παρίστησι τὸν βασιλέα περιβαλλόμενον πρὸ τῶν ἡμετέρων ὄφθαλμῶν πάντα τὰ τεμάχια τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ ἐν πρὸς ἐν, τὸν ἀπαλὸν χιτῶνα, τὸν μέγαν μανδύαν, τὰ ὠραῖα πέδιλα, τὸ ξιφός καὶ οὕτω παρίσταται ἔτοιμος καὶ δοάττεται τοῦ σκῆπτρου. Βλέπομεν τὰ ἐνδύματα ἐνόσῳ ὁ ποιητὴς ζωγραφεῖ τὴν πρᾶξιν τοῦ ἐνδύεσθαι ἄλλος θὰ ἐζωγράφει τὰ ἐνδύματα μέχρις ἴσως καὶ τοῦ ἐλαχίστου θυσάνου ἐκ τῆς πρᾶξεως ὅμως οὐδὲν θὰ ἐβλέπουγεν.²

— — — *Μαλακὸν δ' ἔρδνε χιτῶνα*
Καλὸν ληράτεον, περὶ δὲ μέρα βάλλετο φάρος
Ποσὶ δ' ὑπὸ λιταροῖσιν ἐδῆσατο καλὰ πέδιλα,
Ἄργον δ' ἀρ' ὄμοισιν βάλετο λίγος ἀργυρόντος.
Εἴλετο δὲ σκῆπτρον πατρώτοις, ἀρθίτοις αἰεῖ·

"Οταν δὲ πρόκηπται τοῦ σκῆπτρου τούτου, ὥπερ ἐνταῦθα ἀπλῶς τὸ πατρικὸν καὶ ἄφθαρτον καλεῖται ως καὶ δοιούν τι ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ «χρυσέοις ἄλοισι πεπαρμένον», δταν, λέγω, πρόκηπται νὰ ἔχωμεν ἀκριβεστέραν εἰκόνα τοῦ σπουδαίου τούτου σκῆπτρου, τί πράττει τότε ὁ Ουμηρος: ζωγραφεῖ ἥπον ἡμῖν ἐκτὸς τῶν χρυσῶν ἄλων καὶ τὸν ἐπεξειργασμένην κορυφήν; Μάλιστα, ὀδάκις η περιγραφὴ πρόκειται ν' ἀποτελέσῃ σηματογραφίαν, ἵνα ποτὲ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις καταστῇ δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ ἔτερον τοιούτο ἀκριβῶς κατ' ἀπομίμησιν ἐκείνου. Πλὴν βέβαιος εἰμὶ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ποιητῶν θ' ἀπετέλουν περιγραφὴν βασιλικῶν σημάτων ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι αὐτοὶ οὗτοι πράγματι ἐζωγράφουν, διὰ τὸν λόγον ὅτι δ ζωγράφος θὰ δύναται νὰ γράψῃ εἰκόνα, ἔχων ως πρότυπον τὴν ὑπ' αὐτῶν γενομένην περιγραφὴν. Τί μελει ὅμως τῷ Ουμηρῷ ἂν μακράν ὅπισθεν αὐτοῦ κα-

ταλείπῃ τὸν ζωγράφον· ἀντὶ ἀπεικονίσεως παρέχει ἡμῖν τὸ ιστορικὸν τοῦ σκῆπτρου· πρῶτον ὁ "Ηφαιστος ἐργάζεται ἐπ' αὐτοῦ, νῦν δὲ λάμπει ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Διός. "Αλλοτε χαρακτηρίζεται δι' αὐτοῦ τὸ ἀξιώμα τοῦ Ἐργοῦ, ἄλλοτε παρουσιάζεται ως κυβερνητικὴ ράβδος τοῦ πολεμικοῦ Πέλοπος καὶ ἄλλοτε ως βουκολικὴ ράβδος τοῦ εἰρηνικοῦ Ἀτρέως καὶ οὕτω καθεξῆς.

— σκῆπτρον ἔχω· τὸ μὲρ "Ηφαιστος κάμε τεύχω·

"Ηφαιστος μὲρ δῶκε Διὶ Κροίωτι ἀράκτῃ,

Αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε διακτόρῳ ἀρτεΐφορτη·

"Ἐρμείας δὲ ἄταξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ,

Αὐτὰρ ὁ αὗτε Πέλοψ δῶκε· Ἀτρέτι, ποιμέρι λαῶ·

"Ἀτρέως δὲ θρήσκων ἔλετερ πολνάρι Θνέστη,

Αὐτὰρ ὁ αὗτε Θυέστη· Ἀγαμέμνοροι λεῖτε φορῆται,

Πολλῆστιν ηγεσοι καὶ Ἀργεῖ πατὶλ ἀράστειρ·

Οὕτω γνωρίζω ἐν τέλει τὸ σκῆπτρον τοῦτο κάλλιον ἢ ἀν προσδημέ μοι τοῦτο ζωγράφος πρὸ τῶν ὄφθαλμῶν, ἢ καν δεύτερος "Ηφαιστος ἡδύνατο νὰ ἐγχειρίσῃ ἡμῖν τοιούτο. — Δὲν θὰ ἐξεπλησσόμην ἐὰν εὔρισκον ὅτι εἰς τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν τοῦ Ὅμηρου ἔθαυμαζε τοῦτο ως τὴν τελειοτάτην ἀλληγορίαν τῆς ἀρχῆς, τῆς προσόδου, τῆς παγιώσεως ἐπὶ τέλους τῆς κληροδοτήσεως τῆς βασιλικῆς δυνάμεως τοῖς ἀνθρώποις. Θὺ μειεδίων πράγματι ἀν ἀνεγίνωσκον ὅτι ὁ "Ηφαιστος, ὅστις τὸ σκῆπτρον ἐπεξειργάσατο, παρίστησι τοῦτο ως τὸ πῦρ, τούτεστιν ως ἐκεῖνο, ὥπερ εἶναι ἀναπόθευκτον διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ ως τὴν κατάλυσιν ἐν γένει τῶν ἀναγκῶν, αἰτίες τοὺς πρώτους ἀνθρώπους ἐκίνησαν τούτῳ ἢ ἐκεῖνῳ νὰ ἔπαχθῶσιν· ὅτι ὁ πρῶτος βασιλεὺς ὑπῆρχεν εἰς τῶν νιῶν τοῦ χρόνου (Ζεὺς Κρονίων), σεβαστὸς γέρων, δις ηθελε τὸν δύναμιν αὐτοῦ νὰ μερισθῇ μεθ' ἐνὸς εὐδραδοῦς καὶ εὐθυοῦς ἀνδρός, μεθ' ἐνὸς Ἐργοῦ (διακτόρῳ Ἀργειφόντη) ἢ καθ' ὀλοκληρίαν εἰς αὐτὸν νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὴν· ὅτι ὁ συνετὸς ρύτωρ ἐν καιρῷ, καθ' ὅν τὸ νέον κράτος ἀπειλεῖτο ὑπὸ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ἀφῆκε τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ ἐξουσίαν τῷ ἀνδρειοτάτῳ τῶν πολεμιστῶν (Πέλοπι πληξίππῳ). ὅτι ὁ ισχυρὸς πολεμιστής, κατατροπώσας τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸ βασιλεῖον ἐξασφαλίσας, ἡδυνήθη ἵνα τοῦτο τῷ έαυτοῦ νιῷ παραδώσῃ, ὅστις ως εἰρηνικὸς ἡγεμών, ως ἀγαθοεργὸς ποιμὴν τῶν λαῶν αὐτοῦ (ποιμὴν λαῶν) ἐγνώσιεν αὐτοῖς τὴν εὐδαίμονίαν καὶ ἀθονίαν, δι' ὃν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἱνοίχθη ἢ ὅδος τῷ πλουσιοτέρῳ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ (πολύναρι Θυέστη), ἵνα ἐκεῖνο, ὥπερ μέχρι τοῦδε ἢ ἐμπιστόσνυν ἐχογήγει καὶ ἡ ικανότης ἐθεώρει μᾶλλον ως βάρος ἢ ἀξίαν, διὰ δώρων καὶ δωροδοκιῶν προσκτίσται καὶ ἐπὶ τέλους ως ἐξηγορασμένον κτῆμα ἐξασφαλίσῃ διὰ παντὸς τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ: Θὰ ἐμειδίων ἀλλὰ παρὰ ταῦτα θὰ ἐνισχυόμην ἐν τῇ ὑποληψίᾳ μου πρὸς τὸν ποιητήν, παρ' οὐ τοσαῦτα δύναται τὶς ν' ἀρισθῇ. — Τοῦτο ὅμως κεῖται πέραν τοῦ ἐμοῦ κύκλου τὸ δὲ τοῦ σκῆπτρου ιστορικὸν θεωρῶ ἥπον ἀπλῶς ως ἐνέργειαν τέχνης πρὸς τὸ ν' ἀναγκάσῃ ἡμᾶς νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐν ἐνὶ καὶ μόνῳ πράγματι, χωρὶς νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν παγερὰν περιγραφὴν

1) Πλιάδος Ε. στ. 722 — 31.

2) Πλιάδος Β. στ. 43 — 47.

1) Πλιάδ. Β. στ. 101 — 108.

τῶν μερῶν αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις ὅταν ὁ Ἀχιλλεὺς ὄμνυται εἰς τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ὅτι θὰ ἐκδικήσῃ τὸν περιφρόνησιν, μεθ' ἡς προσπνέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀγαμέμνων, διδώσιν ἡμῖν ὁ Ὁμηρος τὸ ιστορικὸν τοῦ σκῆπτρου τούτου. Βλέπομεν τοῦτο ἐπὶ βουνῶν βλαστάνον, τῷ σιδηρῷ ἀποχωρίζομενον τοῦ κορμοῦ, ἀπογυμνούμενον φύλλων καὶ φλοιοῦ καὶ γινόμενον κατάλληλον ἵνα χρησιμεύσῃ τοῖς τοῦ λαιοῦ κριταῖς ως σημεῖον τοῦ θείου αὐτῶν ἀξιώματος.

ταῦτα μὰ τόδε σκῆπτρον· τὸ μεροντες φύλλα καὶ ὅζον
φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομήτης ἐρρεστος λέλοιπε,
οὐδὲ ἀραθῆσεν· περὶ τῷτο ἐξ ἔχαλκος ἔλεγε
φύλλα τε καὶ φλοιός· τῷτο αὐτές μην τίς Ἀχαιῶν
ἐρ παλάμης φορέονται δικαστοῖς, οἵτε θέμιστας.
πρὸς Διὸς εἰρύαται — — —

‘Ο ‘Ομηρος δὲν ἐσκόπει τόδον νὰ περιγράψῃ ἡμῖν δύο φάδους διαφόρου ὕλης καὶ σχινατος, δύον αισθητὴν νὰ χορηγήσῃ ἡμῖν εἰκόνα τῆς ποικιλίας τῆς ἑξουσίας, ἡς σύμβολα ἡσαν αἱ ὄρδοι αὗται. Ἐκείνη μὲν ἔργον τοῦ Ἡφαίστου, αὕτη δὲ παρ’ ἀγνώστου χειρός ἐκ τοῦ ὅρους ἀποκοπεῖσα· ἐκείνη κτῆμα παλαιὸν εὐγενοῦς οἴκου, αὕτη πρωρισμένην νὰ πληρώσῃ τὴν τυχοῦσαν παλάμην· ἐκείνη ἐκταθεῖσα ὑπὸ μονάρχου ἐπὶ πλειστων νήσων καὶ ἐπὶ ὀλοκληρους τοῦ Ἀργους, αὕτη δὲ κρατηθεῖσα ὑψηλή ἐνδός ἐκ μέσου τῶν Ἑλλήνων, εἰς δὲν πρὸς ἄλλοις ἦτο ἐμπειπιστευνην ἡ περιφρόνησις τῶν νόμων. Αὕτη πράγματι ἦτο ἡ διαφορά, ἡς ἔνεκεν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς εὐρίσκοντο ἀπέναντι ἀλλήλων: διαφορὰ ἓν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεὺς παρ’ ὅλην τὴν τυφλὴν αὐτοῦ ὁργὴν δὲν ἥδυνατο ἡ νὰ ὄμολογήν.

Ἐν τούτοις οὐχὶ ἀπλῶς ἐκεῖ ἔνθα ὁ Ὁμηρος μετὰ τῶν τοιούτων αὐτοῦ περιγράφων συνδέει καὶ περιστέρω προθέσεις ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἔνθα πραγματεύεται ἀπλῶς περὶ τῆς εἰκόνος ἀναλύει τὴν εἰκόνα ταύτην ἐν εἰδεις ιστορικοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ἵνα τὰ μέρη ταύτης, ἀτίνα ἐν τῇ φύσει ὁργμένη συναλληλώς κείμενα, ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ οὔτω φυσικῶς ἐπίσης ἀλλήλοις ἔπωνται καὶ τῇ τοῦ λόγου δοῇ οἰονεὶ συμβαδίζωσι. Π. χ. θέλων νὰ περιγράψῃ ἡμῖν τὸ τοῦ Πανδάρου τόξον, κεράτειον τόξον τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μήκους, καλῶς ἐστιδωμένον καὶ ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις χριστῷ περικεκαλυμμένον ἐλάσματι τὶ πράττει; Ἀπαριθμεῖ πάντας τούτους τοὺς χαρακτηρισμοὺς ξηρῶς τὸν ἔνα κατόπιν τοῦ ἄλλου; οὐδέδηλως τοῦτο θὰ ἐσῆμαινε μᾶλλον παράστασιν καὶ προσδιορισμὸν τοιούτου τόξου οὐχὶ ὅμως διασωράφοισν αὐτοῦ. ‘Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ κυνηγίου τοῦ αἰγάλος, ἐκ τῶν κεράτων τοῦ ὄποιου ἐγένετο τὸ τόξον’ ὁ Πάνδαρος, ἐνεδρεύεις ἐν τοῖς βράχοις, ἐφόνευσε τοῦτον τὰ κέρατα ἡσαν θαυμασίου μεγέθους, τούτου ἔνεκεν ὕδρισε ταῦτα διὰ τόξον· ὑποβάλλονται εἰς τὴν ἐργασίαν, ὁ καλλιτέχνης συνδέει αὐτά, στιλβώντει καὶ περικαλύπτει. Οὕτω δὲν προελέχθη βλέπομεν ἐκ τοῦ ποιητοῦ προερχόμενον ἐκεῖνο ὅπερ παρὰ τῷ ζωγράφῳ βαθυπόδην δὲν δυνάμεθα ἡώς γεγενημένον γόνον νὰ ίδωμεν.

— — — τόξον ἐνέκοορ ιξάλον αἰγάλος
ἀρρίον, ὃν φά ποτ’ αὐτὸς ὑπὸ στέροιο τυχῆσας
πέτρης ἐκβαίροτα, δεδεμένος ἐρ προσδοκῆσαι,
βεβλήκει πρὸς στῆθος· ὃ δ’ ἔπιος ἔμπεσε πέτρη,
τοῦ κέρα ἐκ κεφαλῆς ἐκκαιιδεκάδωρα περύκειν.

Θὰ ἦτο ἀτελεύτητος ἡ ἔκθεσις πάντων τῶν τοιούτων παραδειγμάτων. Πᾶς ὁ μετὰ τοῦ Ὁμηρου ἐξωκοινωνέος ἀνευρίσκει πλῆθος αὐτῶν.

(‘Ακολουθεῖ).

ΟΛΓΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

ΛΙΝΑ.*

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐκείνο ὅπερ μένει.

VIII.

‘Ἐν τέλει ὅτε ἡ αὔγη, οἰονεὶ διὰ χρωστῆρος ἐνέγρψεν ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ αἰθέρος δύο ἢ τρεῖς φωτεινὰς ἀποχρώσεις τανισιειδεῖς, ἔρθρονος ἴδρως ἐν εἰδει πυκνῶν μαργαριτῶν ἐπέλαμψεν ἐπὶ τῶν κριτάρφων τοῦ ἀστερίους, ὅντος ἡγέφεζε τότε τοὺς ὄφικλιμούς καὶ παρατηρήσας πέριξ δι’ ὅρίστου βλέμματος, ἐπανέκλεισεν αὐτοὺς ψελλίζων

— Διψώ!

‘Ο ιατρὸς ἔδωκεν αὐτῷ τότε μέγα ποχλιάριον γάλακτος, εἶτα δὲ δύο ἔτι τοικύτα, καθ’ ὅσον ὁ στόμαχος αὐτοῦ εύτυχῶς δέν ἡρνεῖτο νὰ περιλάβῃ αὐτά· προχωρήσας δὲ κατὰ ἐν βῆμα πρὸς τὸν Σταυρὸν προσειδεν αὐτὸν διὰ βλέμματος μαχροῦ, ἐν ᾗ δηλὴ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰλονίζετο, καὶ ἐψέλλισε μίαν μόνην λέξιν:

— Εὔχαριστῶ! . . .

Μετὰ τοῦτο καθίσας ἐκ νέου παρὰ τὴν κλίνην, ἀνέψειε τὴν ὄλοσχερη ἐμφάνισιν τοῦ λαμπροῦ τῆς ἡμέρας φωτός.

Καὶ ὅντως, θαυμασία ὑπῆρξεν ἡ ὄλοσχερης αὐτοῦ ἐμφάνισις· ἡ ἀνατέλλουσα ἦν μία τῶν ἐσχάτων ἡμέρων τοῦ φεβρουαρίου, ὃ δὲ οὐρανὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους, ἀπαλλαγεῖς τῶν χιονοκρυστάλλων νεφελῶν τοῦ ιανουαρίου, μηδοῦως δὲ εἰσέτι ἐνδύθεις ὑπὸ τῶν ζοφερῶν τοῦ μαρτίου ὄπλιχῶν, διαχειλῆσαι τὸν συγχάκις προσηνής καὶ αἰθρίος. ‘Ο καλλίστιλπνος τοῦ Φοίβου φανός ἀνήφην ἥδη ἐπὶ τοῦ ὄχροῦ στερεώματος, καὶ δὲ χρυσαῖ τοῦ ἀκτίνες, διαπερῶσαι τὰ ἀερούρη παραπετάσματα τῆς κοιτίδος, περιέβαλον διὰ λαμπροῦ στέφους τοὺς ἔχνθοὺς τοῦ παιδός βοστρύχους, διακεχυμένους ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἀτημελῶς. ‘Ο ‘Ιωάννης διήκουσε τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῦ, ἥτις ἦτο

1) Πιλάρος Δ. στ. 105 — 111.

*) Ἰο: ἀριθμ. 18, σελ. 358—360.